

στο μικροσκόπιο...



ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ *

Οι στόχοι μας εξυπηρετούνται μόνο με αλλαγή υποδείγματος

Πόλεμο στο Διεθνές Δικαστήριο έκανε ο Μπους

Του ΝΙΚΟΥ ΡΟΥΣΣΗ

Τις χωρίς προηγούμενο πολιτικές και διπλωματικές πιέσεις που άσκησαν οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ σε σωρεία πτωχών ευρωπαϊκών χωρών προκειμένου να εξασφαλίσουν τη συναίνεσή τους στην εξαίρεση Αμερικανών εγκληματιών πολέμου από τη δικαιοδοσία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου αποκάλυψε σε δημόσια διακήρυξή του ο επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, Τόμας Χάμαρπεργκ.

Από την έναρξη της λειτουργίας του δικαστηρίου, το 2002, τόνισε ο επίτροπος, οι ΗΠΑ το αντιμετώπισαν με καχυποψία και εχθρότητα και παρ' όλο που ο πρόεδρος Κλίντον υπέγραψε τη Διακήρυξη στις 31 Δεκεμβρίου 2000, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο επικύρωσής της από τη Γερουσία, ο πρόεδρος Μπους προτού τεθεί σε ισχύ η Συνθήκη δήλωσε με επιστολή του στον ΟΗΕ ότι δεν πρόκειται να την επικυρώσει.

Παράλληλα, ξεκίνησε μια μεγάλη προπαγάνδα κατά του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

* Το 2002 υποχρέωσε το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ να υιοθετήσει ψήφισμα που ζητούσε από το ΔΠΔ να μην ξεκινήσει έρευνα ή δίωξη «εμπλεκόντας εν ενεργεία ή πρώην αξιωματούχους ή προσωπικό» από χώρα που δεν έχει υπογράψει τη Συνθήκη.

* Στη συνέχεια αποφάσισε να ζητήσει από άλλες κυβερνήσεις να συνάψουν διμερείς συμφωνίες με τις ΗΠΑ, με βάση τις οποίες θα διασφαλιζόταν ότι πρώην Αμερικανοί κυβερνητικοί αξιωματούχοι, στρατιωτικοί και άλλο προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων και μη Αμερικανών πολιτών που εργάζονταν για τις ΗΠΑ, θα εξαιρούνταν από τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου.

Χωρίς προηγούμενο χαρακτηρίζει ο κ. Χάμαρπεργκ τις πολιτικές και διπλωματικές πιέσεις που ασκήθηκαν προκειμένου να επιτευχθούν αυτές οι συμφωνίες και αναφέρει ότι:

* Προγράμματα για στρατιωτική εκπαίδευση και διπλωματική βοήθεια τερματίστηκαν προς τις χώρες εκείνες που δεν συμμορφώθηκαν, ενώ οι ΗΠΑ έπαψαν να συμμετέχουν σε διεθνείς δραστηριότητες, που σκοπό είχαν την υποστήριξη του ΔΠΔ.

* Η αμερικανική κυβέρνηση προχώρησε στη διακοπή παροχής βοήθειας προς εκείνες τις πτωχές χώρες που δεν συνεργάστηκαν με τις ΗΠΑ, στην προσπάθεια υπονόμευσης του ΔΠΔ. Χώρες όπως η Ρουμανία και το Αζερμπαϊτζάν αναγκάστηκαν να υπογράψουν τη Διμερή Συμφωνία για ατιμωρησία των Αμερικανών αλλά δεν την επικύρωσαν ποτέ.

Εν τέλει, καταλήγει ο επίτροπος, οι χώρες που επικύρωσαν τη συμφωνία της ατιμωρησίας ήταν η Αλβανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Γεωργία και η ΠΓΔΜ.

Όταν η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο στις 20 Ιουλίου του 1974 προέβαλε τη θέση ότι «επενέβη στην Κύπρο για να αποκαταστήσει τη συνταγματική τάξη και να προστατεύσει τη (μειονοτική) τουρκοκυπριακή κοινότητα.» Η Τουρκία κατέκτησε το 38% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας, προέβη σε εθνικό ξεκαθάρισμα και σε συστηματικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενώ όχι μόνο δεν αποκατάστησε τη συνταγματική τάξη αλλά προσπαθεί ποικιλοτρόπως να καταστρέψει την Κυπριακή Δημοκρατία. Ταυτόχρονα συνεχίζει τον εποικισμό καθώς και την εκμετάλλευση ελληνοκυπριακών περιουσιών.

Έκτοτε η αντίδραση της η ελληνοκυπριακής πλευράς ήταν ως επί το πλείστον σπασμωδική. Υπογραμμίζεται ότι μετά τη καταστροφή του 74 η Κυπριακή Δημοκρατία προέβη σε παραχωρήσεις άνευ ανταλλαγμάτων αλλά και άνευ προηγούμενου για να προωθήσει έστω και μια υποφερτή λύση του Κυπριακού. Αλληπάλληλοι κύκλοι διακοινοτικών συνομιλιών από τα τέλη της δεκαετίας του 70 μέχρι σήμερα δεν έχουν οδηγήσει πουθενά. Αντίθετα υπήρξε μια διολίσθηση προς τις τούρκο(κυπριακές) θέσεις.

Η Κυπριακή Δημοκρατία θα έπρεπε να είχε επιμείνει σε λύση στη βάση της συνέχειας του κράτους. Αυτό συνεπαγόταν αξιοποίηση του συντάγματος του 1960. Αλλωστε μέχρι σήμερα η πολιτική ηγεσία προβάλλει τη θέση ότι η λύση θα πρέπει να διασφαλίζει τη συνέχεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Εν ολίγοις είναι λογικό να στηριχθεί η άποψη ότι η όλη προσέγγιση θα έπρεπε να είχε βασισθεί στην εισήγηση για συνταγματική αναθεώρηση του συντάγματος του 1960.

Το ζητούμενο είναι πως προχωρούμε σήμερα. Μετά από τις συσσωρευμένες εμπειρίες διακοινοτικών συνομιλιών, πως τοποθετούμεθα; Ακόμα και οι συνομιλίες Χριστόφια-Ταλάτ, δύο πολιτικών με παραπλήσιες εάν όχι ταυτόσημες ιδεολογικές τοποθετήσεις (τουλάχιστον στο παρελθόν) δεν προδιαγράφουν ένα ευοίωνο μέλλον. Εάν αναλογι-

σθούμε επίσης ότι η πλειοψηφία λαού και ηγεσίας έχουν απορρίψει σχέδια που προτάθηκαν από δύο Γ.Γ. του ΟΗΕ (Γκάλι και Ανάν) τότε διαφαίνεται ότι η πολιτική που έχει ακολουθηθεί ήταν αδιέξοδη.

Έστω και την υστάτη η Κυπριακή Δημοκρατία ως μέλος της ΕΕ και της ΟΝΕ καλείται να κινηθεί με αυτοπεποίθηση και την αίσθηση της αυτοσυντήρησης. Ίσως να έχει φθάσει η στιγμή για αλλαγή υποδείγματος (paradigm shift). Αλλωστε και να επιτυγχάνεται συμφωνία διζωνικής κοινοτικής ομοσπονδίας είναι αμφίβολο εάν θα είναι βιώσιμη. Σημειώνεται συναφώς ότι ενώ για χρόνια τώρα γίνεται λόγος για μια συγκεκριμένη μορφή διζωνικής κοινοτικής ομοσπονδιακής λύσης δεν έχει μελετηθεί κατά πόσον μια τέτοια λύση μπορεί να είναι βιώσιμη ή έστω υποφερτή. Και έχει αγνοηθεί το γεγονός ότι ως επί το πλείστον ομοσπονδιακά μοντέλα στη βάση εθνοκοινοτικών χαρακτηριστικών δεν είναι βιώσιμα.

Το ζητούμενο πρέπει να είναι μια ενοποιημένη κοινωνία και οικονομία στη βάση μιας λειτουργικής ομοσπονδίας με αφ' ενός κοινούς στόχους και θεσμούς και αφ' ετέρου σεβασμό στη διαφορετικότητα. Στα πλαίσια αυτά θα είναι σεβαστά και τα ατομικά αλλά και τα κοινοτικά/συλλογικά δικαιώματα. Η όλη πρόταση μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί με ένα πλαίσιο αρχών που θα οδηγήσουν στη συνταγματική ανα-

θεώρηση. Ταυτόχρονα θα πρέπει να εξευρεθούν τρόποι ενίσχυσης της εμπιστοσύνης και συνεργασίας με την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Θα πρέπει επίσης να διακηρυχθεί προς όλες τις κατευθύνσεις ότι η ουσία του προβλήματος είναι η άρνηση της Τουρκίας να αποδεχθεί το δικαίωμα ύπαρξης της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η υλοποίηση μιας τέτοιας προοπτικής είναι πολύ δύσκολη αλλά όχι ανέφικτη. Ούτως ή άλλως εάν η διζωνική κοινοτική ομοσπονδία όπως έχει εκφραστεί με τις Ιδέες Γκάλι και τη φιλοσοφία του Σχεδίου Ανάν είναι όντως αδιέξοδη, η προτεινόμενη στρατηγική είναι μονόδρομος. Ταυτόχρονα είναι αναγκαίο να υπάρχει μία ολοκληρωμένη στρατηγική ενίσχυσης της ελεύθερης Κύπρου και δημιουργία προϋποθέσεων για ανάκτηση της εδαφικής της ακεραιότητας. Στα πλαίσια αυτά θα επαναξιολογηθούν θέματα αξιοκρατίας, οικονομίας, παιδείας και εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Εάν η Κυπριακή Δημοκρατία λειτουργήσει ως κράτος πρότυπο όχι μόνο θα επιβιώσει αλλά θα ανακτήσει την ενότητα και την εδαφική της ακεραιότητα και θα λειτουργήσει δημιουργικά ως ισότιμο μέλος της ΕΕ.

* Ο Ανδρέας Θεοφάνους είναι Καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας και Διευθυντής του Κυπριακού Κέντρου Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων.

